

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет педагогіки, психології та мистецтв
Кафедра педагогіки та спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Професор Рацул А.Б.

«03» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 3. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Ступінь вищої освіти: доктор філософії

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність: 014.08 Фізика та астрономія

Освітня програма: Середня освіта (фізика)

Форма навчання: денна

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія та організація науково-педагогічних досліджень» розроблена на основі освітньо-наукової програми (ОНП) підготовки докторів філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізика та астрономія)

Розробники:

д.п.н., професор Окольніча Тетяна Володимирівна

д.п.н., професор Галета Ярослав Володимирович

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри педагогіки та спеціальної освіти

Протокол від «03» серпня 2023 року № 1

Завідувача кафедри

Рацул А.Б.

Робоча програма навчальної дисципліни *Методологія та організація науково-педагогічних досліджень» для аспірантів (денної форми навчання)* за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізика та астрономія) за третім рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2023. – 13 с.

© Окольніча Т.В., Галета Я.В., 2023 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2023 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна
	Спеціальність: 014 Середня освіта (Фізика)	Рік підготовки
		1-й
Загальна кількість годин – 90	014 Середня освіта (Фізика)	Семестр
		2-й
	Освітня програма: Середня освіта (фізика)	Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		14 год.
		Лабораторні
	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	-
		Самостійна робота
		60 год.
		Індивідуальні завдання:
		Вид контролю:
	Залік	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є поглиблення системи знань аспірантів з науково-педагогічного дослідження та уявлень про його методологічні основи; формування інтересу до науково-педагогічних проблем у сфері освіти, удосконалення умінь аналізувати, інтерпретувати науково-педагогічні явища, причинно-наслідкові зв'язки між ними на основі узагальнення і систематизації знань з освітніх/педагогічних наук; удосконалення дослідницьких умінь, які дозволять досягти високого рівня самоорганізації професійної діяльності.

Завдання:

- актуалізувати систему знань аспірантів про науково-педагогічне дослідження, його різновиди, структуру та методи;
- поглибити знання про методологічні основи науково-педагогічного дослідження;

- збагатити знання аспірантів про можливі шляхи вдосконалення дослідницьких умінь, формування методологічної культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни в аспіранта мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна компетентність: здатність на основі концептуальних методологічних знань здійснювати аналіз педагогічних явищ, процесів, конструювати нові цілісні знання, ідеї, генерувати та розв'язувати комплексні проблеми в науково-дослідницькій, педагогічній діяльності з урахуванням національного і світового досвіду.

загальні	Фахові
<p>ЗК 1. Здатність до абстрактного, логічного, критичного мислення, аналізу та синтезу, узагальнення та систематизації.</p> <p>ЗК 2. Здатність до пошуку інформації з різних джерел, її оброблення та використання.</p> <p>ЗК 4. Здатність генерувати ідеї, формувати обґрунтовані судження, здійснювати вибір, приймати неупереджені й умотивовані рішення, брати участь в аргументованій дискусії.</p> <p>ЗК 5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо відповідно до етичних норм і принципів, стандартів поведінки науковця, правил академічної доброчесності у науковій, науково-педагогічній діяльності та практиці.</p> <p>ЗК 9. Здатність до проектної діяльності у тому числі в міжнародному контексті.</p>	<p>ФК 1. Здатність конструювати концепцію та реалізовувати науково-педагогічне дослідження, розробляти систему методичних рекомендацій, досягати результатів, які мають наукову новизну та практичне значення для розв'язання проблематики у системі освіти, зокрема теорії та методики навчання фізики тощо;</p> <p>ФК 3. Знання теоретичних основ побудови та розвитку сучасних навчальних середовищ, розуміння їх властивостей та особливостей реалізації в закладах освіти; глибоке знання загальних питань теорії та методики навчання фізики;</p> <p>ФК 4. Здатність проводити аналіз та інтерпретувати наявні наукові результати з подальшим використанням для вирішення завдань наукового дослідження, у професійній діяльності.</p> <p>ФК 5. Здатність моделювати, проєктувати та реалізовувати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти;</p> <p>ФК 8. Здатність здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти (зокрема фізичної), створювати та впроваджувати новітні методики (технології) навчання, поєднувати власну педагогічну (науково-педагогічну) діяльність на високому професійному рівні з поширенням нових знань і кращої практики в педагогічній спільноті.</p> <p>ФК 10. Здатність брати продуктивну участь у науковому співробітництві на національному та міжнародному рівнях.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

- ПРН1** Критично осмислювати знання про концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування освіти в Україні та світі, для розв'язання дослідницьких і професійних завдань, комплексних та інноваційних проблем, у тому числі в міждисциплінарних галузях.
- ПРН3** Аналізувати змістове забезпечення освітнього процесу в ЗВО, визначати шляхи його модернізації, самостійно продукувати нові педагогічні ідеї.
- ПРН4** Орієнтуватися у змісті педагогічної інноватики, оцінювати теоретичну і практичну значущість освітніх нововведень, використовувати досягнення педагогічної та методичної науки у власній науковій та педагогічній діяльності.
- ПРН7** Індивідуально та автономно планувати, організувати і здійснювати наукові (експериментальні) дослідження у сфері освіти, зокрема теорії та методики навчання фізики, з використанням інноваційних технологій, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, презентувати результати дослідження та доводити власну наукову позицію.
- ПРН10** Здатність провести інформаційний пошук, самостійний добір, якісну обробку наукової інформації, емпіричних даних та їх інтерпретацію; організувати дослідницьку роботу з узагальнення педагогічного досвіду освітнього закладу, освітньої структури або досвіду роботи педагогів-новаторів тощо.
- ПРН11** Узагальнювати та систематизувати власні наукові результати на різних етапах дослідження, апробувати та оприлюднювати їх, проводити педагогічний експеримент, обробляти його результати використовуючи методи математичної статистики.
- ПРН 14** Вибудувати і реалізувати власну кар'єрну стратегію для забезпечення продуктивних процесів в освіті і взаємовигідної співпраці.
- ПРН 16** Виконувати вимоги академічної та професійної доброчесності.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ I. *Методологічні засади науково-педагогічних досліджень.*

Тема 1. *Методологічне забезпечення педагогічного дослідження.*

Методологія – наука про наукове пізнання. Наукове пізнання як об'єкт дослідження. Наукове обґрунтування практики й методологічні умови успішного наукового пізнання.

Основні методологічні підходи в дослідженні педагогічних проблем: системний, синергетичний, особистісний, діяльнісний, антропологічний, цивілізаційний, культурологічний, етнопедагогічний, компетентнісний, інші.

Тема 2. *Специфіка наукової діяльності в галузі освіти*

Наукове педагогічне дослідження, його компоненти. Рівні наукових досліджень у педагогіці. Співвідношення фундаментального і прикладного в педагогічних дослідженнях. Методологічні підходи дослідження.

Структура прикладного педагогічного дослідження. Показники цінності наукового дослідження в педагогіці.

Джерела інформації в науково-дослідній роботі. Монографія. Стаття. Збірка наукових праць. Дисертація. Автореферат дисертації. Їх сутність, різновиди.

Методика вивчення літературних джерел. Способи короткої фіксації інформації: анотування, тезування, реферування, конспектування, логічне структурування тощо. Їх опрацювання в процесі дослідження.

Тема 3. Методи науково-педагогічного дослідження.

Метод науково-педагогічного дослідження.

Емпіричні методи педагогічного дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, проєктивні методи, експеримент, аналіз змісту педагогічних документів, вивчення передового педагогічного досвіду. Деякі способи виміру в педагогічному дослідженні.

Теоретичні методи педагогічного дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, методи моделювання, методи формалізації. Їх сутність, специфіка застосування в педагогічному дослідженні.

Порівняльно-історичні методи педагогічного дослідження: генетичний метод, порівняльний, порівняльно-історичний, історичний методи. Комплексне застосування методів в науковому педагогічному дослідженні.

Розділ II. Логіка науково-педагогічних досліджень.

Тема 4. Загальна логіка і структура науково-педагогічного дослідження.

Методологічна рефлексія в науковій роботі. Елементи наукового дослідження.

Методологічні характеристики педагогічного дослідження. Поняття про структуру наукового дослідження. Етапи роботи.

Аналіз базових понять. Обґрунтування актуальності теми дослідження. Мета і завдання педагогічного дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Гіпотеза дослідження.

Будова основної частини дослідження

Тема 5. Оформлення підсумків наукового дослідження в педагогіці.

Форми наукових повідомлень в педагогіці. Структура наукової статті в педагогіці.

Стиль наукової роботи. Прийоми аргументації при побудові теоретичної і нормативної моделей у педагогічному дослідженні.

Оформлення наукового дослідження з педагогіки.

Підготовка до захисту і захист наукового дослідження.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		Лек	Сем	с.р.
Модуль I. Методологічні засади науково-педагогічних досліджень.				
Тема 1. <i>Методологічне забезпечення педагогічного дослідження</i>	16	2	2	12
Тема 2. <i>Специфіка наукової діяльності в галузі освіти</i>	18	4	2	12
Тема 3. <i>Методи науково-педагогічного дослідження</i>	16	2	2	12

Разом за змістовим модулем I:	50	8	6	36
Модуль II. Логіка науково-педагогічних досліджень.				
Тема 4. Загальна логіка і структура науково-педагогічного дослідження	20	4	4	12
Тема 5. Оформлення підсумків наукового дослідження в педагогіці	20	4	4	12
Разом за змістовим модулем II:	40	8	8	24
Усього годин:	90	16	22	60

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

№з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методологічне забезпечення педагогічного дослідження	2
2	Тема 2. Специфіка наукової діяльності в галузі освіти	4
3	Тема 3. Методи науково-педагогічного дослідження	2
4	Тема 4. Загальна логіка і структура науково-педагогічного дослідження	4
5	Тема 5. Оформлення підсумків наукового дослідження в педагогіці	4
	Разом	16

4.2. Теми семінарських занять

№з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методологічне забезпечення педагогічного дослідження	2
2	Тема 2. Специфіка наукової діяльності в галузі освіти	2
3	Тема 3. Методи науково-педагогічного дослідження	2
4	Тема 4. Загальна логіка і структура науково-педагогічного дослідження	4
5	Тема 5. Оформлення підсумків наукового дослідження в педагогіці	4
	Разом	14

4.4. Завдання для самостійної роботи

Назва теми	Кількість Годин
Тема 1. Методологічне забезпечення педагогічного дослідження	12

Тема 2. Специфіка наукової діяльності в галузі освіти	12
Тема 3. Методи науково-педагогічного дослідження	12
Тема 4. Загальна логіка і структура науково-педагогічного дослідження	12
Тема 5. Оформлення підсумків наукового дослідження в педагогіці	12
Разом	81

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Навести приклади оформлення літератури в науковій роботі.
2. Навести приклади (2) застосування методів математичної статистики в педагогічному дослідженні.

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни Методологія та організація науково-педагогічного дослідження передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності аспірантів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (демонстрування);
- практичні методи (практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;

- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- реферат;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації магістрантів до освітньої діяльності.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, здатності осмислити зміст теми. Поточний контроль знань здійснюється за двома напрямками: I – контроль навчально-творчої діяльності, систематичності та активності роботи на семінарських заняттях; II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Об'єктами поточного контролю знань аспіранта є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань семінарського заняття тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю аспірант має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння аспірантом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо

Підсумковий/Семестровий контроль проводиться у формі заліку у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Завданням заліку є перевірка розуміння програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Науково-дослідна робота, її значення для становлення професіоналізму фахівця в галузі освіти.
2. Методологія – наука про наукове пізнання. Наукове пізнання як об'єкт дослідження. Наукове обґрунтування практики й методологічні умови його розроблення.
3. Основні методологічні підходи в дослідженні педагогічних проблем.
4. Вимоги і реалізація системного підходу в дослідженні.
5. Вимоги і реалізація синергетичного підходу в дослідженні.

6. Вимоги і реалізація особистісного підходу в дослідженні.
7. Вимоги і реалізація діяльнісного підходу в дослідженні.
8. Вимоги і реалізація антропологічного підходу в дослідженні.
9. Вимоги і реалізація цивілізаційного підходу в дослідженні.
10. Вимоги і реалізація культурологічного підходу в дослідженні.
11. Вимоги і реалізація етнопедагогічного підходу в дослідженні.
12. Вимоги і реалізація компетентнісного підходу в дослідженні.
13. Наукове педагогічне дослідження, його компоненти. Рівні наукових досліджень у педагогіці. Співвідношення фундаментального і прикладного в педагогічних дослідженнях.
14. Структура прикладного педагогічного дослідження. Показники цінності наукового дослідження в педагогіці.
15. Джерела інформації в науково-дослідній роботі. Монографія. Стаття. Збірка наукових праць. Дисертація. Автореферат дисертації. Їх суть, різновиди.
16. Методика вивчення літературних джерел. Способи короткої фіксації інформації: анотування, тезування, реферування, конспектування, логічне структурування тощо. Їх опрацювання в процесі дослідження.
17. Поняття про метод. Метод науково-педагогічного дослідження. Класифікації методів науково-педагогічного дослідження.
18. Емпіричні методи педагогічного дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, проєктивні методи, експеримент, аналіз змісту педагогічних документів, вивчення передового педагогічного досвіду. Деякі способи виміру в педагогічному дослідженні.
19. Теоретичні методи педагогічного дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, методи моделювання, методи формалізації. Їх сутність, специфіка застосування в педагогічному дослідженні.
20. Порівняльно-історичні методи педагогічного дослідження: генетичний метод, порівняльний, порівняльно-історичний, історичний методи. Комплексне застосування методів в науковому педагогічному дослідженні.
21. Методологічна рефлексія в науковій роботі. Елементи наукового дослідження.
22. Методологічні характеристики педагогічного дослідження. Поняття про структуру наукового дослідження з педагогіки. Етапи роботи.
23. Аналіз базових понять. Обґрунтування актуальності теми дослідження. Мета і завдання педагогічного дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Гіпотеза дослідження.
24. Будова основної частини дослідження.
25. Форми наукових повідомлень в педагогіці. Структура наукової статті в педагогіці.
26. Стель наукової роботи. Прийоми аргументації при побудові теоретичної і нормативної моделей у педагогічному дослідженні.
27. Оформлення, підготовка до захисту і захист науково-педагогічної роботи.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують аспіранти

Поточне тестування та самостійна робота					ІНДЗ	Сума
Розділ 1			Розділ 2			
T1	T2	T3	T4	T5		
10	10	10	10	10	2x25=50	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	Зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Базова:

1. Волкова Н. П. Загальна характеристика методів науково-педагогічного дослідження і його логіки. К.: Академвидав, 2007. 125 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. КиївВінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
3. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. К.: Вища школа, 1990. 178 с.
4. Сучасні методологічні аспекти педагогіки вищої школи. *Педагогіка вищої школи* / за ред. З. Н. Курлянд. К.: Знання, 2007. С.16–23.
5. Методологія та організація наукових досліджень : навчально- методичний посібник / В. М. Михайлов та ін. Х.: ХДУХТ, 2014. 220 с.
6. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
7. Чмиленко Ф.О., Жук Л. П. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Д.: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.
8. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Віче : НУВГП, 2016. 151 с.

9. Окольніча Т. В. Теорія та методика науково-педагогічного дослідження: навч. пос. Кропивницький: ФОП Піскова М. А., 2020. 76 с.

Додаткова:

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень. К.:АБУ, 2002. 480 с.
2. Бірта Г. О , Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
3. Габаковська Х. В. Дослідницький підхід як елемент методології у сучасній юриспруденції : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано- Франківськ, 2018. 207 с.
4. Грищенко І.М., Григоренко О. М., Борисенко В. А. Основи наукових досліджень :навч. посіб. К.: КНТЕУ, 2011. 185 с.
5. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації / За ред. В. В. Пасічника. К.: «Ліра-К», 2010. 282 с
6. Автореферати кандидатських дисертацій.

5.2. Методичне забезпечення

1. Окольніча Т. В., Поліщук Г. В. Теорія і методика науково-педагогічного дослідження: **навчальний посібник**. Кропивницький, 2021. 75 с.
2. Костенко Л. Д., Окольніча Т. В., Ситнік Т.І. Освітній простір міста Кропивницького 1991–2021 роки (хроніка розвитку від незалежності до сьогодення): **навчально-методичний посібник**. Дніпро : Середняк Т. К., 2022. 108 с.

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

1. Освітній портал ТДАТУ – <http://op.tsatu.edu.ua> - Наукова бібліотека ТДАТУ – <http://www.nip.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
2. Сайт кафедри суспільно-гуманітарних наук – <http://www.tsatu.edu.ua/shn/>
3. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>
4. <http://www.mon.gov.ua/main> - МОН України
5. <https://scholar.google.com.ua/citations?user=jl2ecPcAAAAJ&hl=ru> - теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотрадянському державному педагогічному університеті імені

Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).